

Jan du Chelier (1446/47- 1492), opdrachtgever van Hans Memling?

In het museum van het Louvre te Parijs wordt een diptiekje bewaard dat in het algemeen omschreven wordt als het du Chelier-diptiek. Dit werkje wordt toegeschreven aan Hans Memling. De opdrachtgever, die op het rechterluik staat afgebeeld, zou een Brugs burger zijn nl. Jan du Chelier.¹ Zowel het auteurschap van Memling als de identiteit van de opdrachtgever werden in de loop van de tijd betwist.

Maximiliaan P.J. Martens en Hans J. Van Miegroet hebben de zwaarste kritiek tegen het auteurschap van Memling weerlegd.² James Weale van zijn kant heeft als eerste de schenker geïdentificeerd als Jan du Chelier dank zij een klein wapenschildje dat op het diptiek is aangebracht.³ Het wapenschildje zelf heeft echter een controversale doen ontstaan waardoor de identiteit van de schenker weer op de helling werd gezet. Infraroodonderzoek toont immers aan dat het schildje later op het diptiek werd geschilderd.⁴ De argumentering van Martens en Van Miegroet ten voordele van Jan du Chelier als opdrachtgever is heel wat minder overtuigend. Zij schrijven trouwens zelf: "Vooraleer Jan du Chelier met *een redelijke graad van*

---

1 De schrijfwijze van de naam gebeurt niet altijd op een eenvormige wijze. Wij hebben de volgende varianten genoteerd: de Sellier, le Chelier, du Selier, du Celier, du Cellier, Selier en Sellier.

2 MARTENS M.P.J. EN VAN MIEGROET H.J.: *Nieuwe inzichten omtrent de omschreven du Cellier-dyptiek toegeschreven aan Hans Memling*, in : Gentse bijdragen tot de Kunstgeschiedenis, 26 (1981-1984), p. 59-88.

3 WEALE J.: *Hans Memling*, Londen, 1901, p. 20.

4 VANDEN BERGHE-PANTENS C.: *Problèmes à propos du diptyque dit de Jean du Cellier au Musée du Louvre*, Archivum Heraldicum, nr.1, p. 1-3. Zie ook MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.*, p. 66.

*Hans Memling, Portret van Jan du Chelier. Rechterluik van een diptiek
Parijs, Musée du Louvre*

waarschijnlijkheid als opdrachtgever van het hier besproken tweeluik te kunnen aanvaarden...”⁵

De vraag blijft dus bestaan, is Jan du Chelier de opdrachtgever en dus de afgebeelde figuur op het diptiek?

De opzet van deze bijdrage bestaat er dan ook in zoveel mogelijk biografische feiten over Jan du Chelier bijeen te zoeken zodanig dat door het vergelijken van die biografische gegevens met het diptiek de concordantie tussen beide zo groot wordt dat de statistische waarschijnlijkheid dat er in tijd en ruimte nog een tweede persoon zou bestaan waarvan de biografische gegevens op dezelfde wijze zouden overeenstemmen verwaarloosbaar klein tot onbestaande wordt.

Het geboortejaar

Jan du Chelier heeft samen met twee collegae apothekers, klacht neergelegd wegens wanbetaling en oplichterij door een arts, een zekere meester Jacop Damast f. Anthuenis. De klacht wordt op 3 augustus 1485 door de Brugse schepenen Matheus de Brouckere en Jacop van Schooren behandeld en geregistreerd. In de akte wordt genoteerd dat Jan du Chelier op dat ogenblik 38 jaar is, wat dus betekent dat hij in 1446 of 1447 geboren is.⁶

Het sterfjaar

In de rekening van de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw van 1 september 1492 tot 31 augustus 1493 wordt de ontvangst ingeschreven van 3s.10 d. gr. voor de doodschuld en een

5 MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.*, p. 67. Van de 20 documenten die Martens en Van Miegroet in bijlage afdrukken gaan er 17 over de betaling van de jaarlijkse pacht van een kruideniersstal in de halle en 1 die de aankoop van de betreffende stal weergeeft zodat het ganse archivalisch apparaat inkrimpt tot slechts 3 documenten met een verschillende inhoud. Hun argumentering wordt in dit verband dan ook vooral gevoerd in termen als “Het is bijgevolg zeker niet verzocht te veronderstellen...” *art.cit.* p. 68. De huidige bijdrage steunt op een 50-tal verwijzingen naar Jan du Chelier die in bijlage worden uitgegeven.

6 Stadsarchief Brugge, (SAB) nr. 119, Procuraties f 11r.

zielenmis van Jan du Chelier.⁷ De broederschap heeft dat jaar 62 leden begraven. Op die lijst staat Jan zevende genoteerd, zodat mag aangenomen worden dat hij nog op het einde van 1492 is overleden. Halfweg maart worden de erfgenamen trouwens reeds aangesproken in verband met de betaling van de huur van zijn stand in de kruideniershalle. Dit wijst er op dat de erfenis reeds geregeld is, iets wat toch ook een zeker tijdsverloop veronderstelt.⁸

Apotheker en kruidenier

In 1473/74 koopt Jan du Chelier een standplaats in de kruideniershalle van Lysbette de weduwe van Boudin Palync, voor de eerder bescheiden som van 2£. gr.⁹ Voor het gebruik van de standplaats in de halle moet huurgeld aan de stad betaald worden.¹⁰ De ene standplaats ligt waarschijnlijk commercieel beter dan de andere, want de stad hanteert tot in het boekjaar 1484-85 verschillende bedragen als huurgeld. De standplaatsen worden jaarlijks door de schepenen uitgeloot waardoor meteen een verklaring gegeven is voor de wisselende bedragen aan standgeld die door Jan du Chelier betaald werden.¹¹ Vanaf 1474 tot in 1489/90 behoudt Jan du Chelier zijn stal in de kruideniershalle. De jaren 1490-92 kennen geen normaal verloop. In de rekening van het jaar 1490/91 wordt de naamlijst van alle kruideniers genoteerd, maar door de troebele oorlogssituatie heeft niemand zijn bijdrage betaald. In de rekening 1491/92 heeft de boekhouder opnieuw de naamlijst van het vorige boekjaar overgeschreven en dit

---

7 Rijksarchief Brugge (RAB), Kerkfabriek O.-L.-Vrouw, Algemene rekeningen O.-L.-V.-ter- Sneeuw 1467-1499 nr. 1531 f 271r. Ook MARTENS M.: *De opdrachtgevers van Hans Memling*, in : DE VOS D.: Essays Hans Memling, Brugge, 1994, p.21, n.57.

8 SAB, stadsrekening 1492-93, f 10v-11r.

9 SAB, stadsrekening 1474-75, f 23v. Zie ook MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.* p.83. Andere dergelijke transacties zijn doorgaans duurder.

10 SAB, stadsrekeningen, *passim*.

11 SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501, f 142v. "scepenene ter lotinghe" (2 september 1484). SAB, Hallegeboden 1490-92 f 113r. "Voordt dat alle de ghueene die loten zullen willen ter ouder halle....."(1/10/1492). SAB, stadsrekening 1469-70 f 119r. "Item betaelt Willem Scoutharijnc als ontfanghere vander houder halle over den sallaris van scepenen die te tween stonden binnen desen jare alle de stallen ghefloot hebben inde voors. halle ende voor twee maeltijden 28s."

maal hebben er slechts 10 van de 49 kruideniers het standgeld betaald. Uit notities in de marge kan opgemaakt worden dat een aantal kruideniers later toch nog betaald hebben, maar niet Jan du Chelier.¹²

Het aantal stallen in die halle varieert tussen 45 en 49. Zoals gebruikelijk in die tijd wordt de wettelijke controle op de dagelijkse activiteiten in de halle in eerste lijn waargenomen door een deken en vijf vinders. Dit bestuur omvat vier vertegenwoordigers van de grossiers en twee van de apothekers. Jan du Chelier bezat blijkbaar een zekere beroepsuitstraling binnen zijn nering, want bij de vernieuwing van het bestuur van de kruideniershalle wordt hij vinder op 19 april 1477 en verder nog in september 1481, september 1483 en 30 juni 1485. Bij zijn eerste bestuursmandaat wordt hij omschreven als apotheker en bij de drie volgende als grossier.¹³

In de stadsrekening over het boekjaar 1484/85 betaalt Jan du Chelier ook nog standgeld voor twee stallen in de merseniershalle.¹⁴ Alhoewel dit niet voor alle gevallen na te trekken valt, is het toch tekenend dat de transactie waarbij Jan du Chelier de merseniersstallen zou verworven hebben en waarbij de stad recht heeft op 10% van de koopsom, niet geboekt is. Na die ene aantekening komt Jan du Chelier later geen enkele maal meer voor als bezitter van een merseniersstal. Bij een vergelijking van de lijsten van de eigenaars van merseniersstallen van het jaar ervoor en erna, blijkt dat de naam Jan du Chelier in de plaats gekomen is van Casin du Thulier. Een verkeerde lezing door de scribent bij het overschrijven van de lijst is dan ook de meest voor de hand liggende verklaring.¹⁵

De beschikbare bronnen geven ook, zij het erg fragmentarisch, een zekere impressie van zijn beroepsactiviteiten. In 1478 is hij het slachtoffer van oplichting en wanbetaling. De klacht neergelegd bij de schepenen van Brugge onthult zekere details in dit verband.¹⁶ De apotheker Jan du Chelier krijgt vanwege een arts een bestelling om een geneesmiddel te bereiden. Dit medicijn wordt in een zilveren beker

---

12 SAB, stadsrekening 1491-92, f 18r.

13 SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501, f 80 r, f 118r, f 137r, f 157r.

14 SAB, stadsrekening 1484-85 f 19r.

15 SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501, f 118v. Casin Thulier wordt in 1481-82 verkozen tot bestuurslid van de merseniershalle.

16 SAB, nr. 119 Procuraties f 10v-12r.

door een van de dienaren van Jan naar het huis van de arts gebracht. Hieruit blijkt dat Jan in 1478 minstens twee dienaren in dienst heeft. De dokter maakt van de gelegenheid misbruik en ruilt de zilveren beker in het pandjeshuis voor 14s. gr. in. De reële waarde van de zilveren beker mag waarschijnlijk op een veelvoud van dit bedrag geschat worden. Men kan terloops opmerken dat Jan du Chelier een zilveren beker gebruikt om zijn medicijnen te bezorgen, wat toch wel een bijkomende indicatie van zijn welvaart is.

Bepaalde delen van de boekhouding van de Brugse groothandelaar Jacop Despars zijn bewaard gebleven.¹⁷ In die bewaarde fragmenten komt de naam Jan du Chelier enkele malen voor. Jan heeft als kruidenier een aantal transacties met of via Jacop Despars afgesloten. Zo koopt Jan in 1480 bij Jacop Despars 2368 pond suiker voor een totaal bedrag van 59£. 4s. gr. Jan betaalt 18£. gr. via het wisselkantoor van Willem Roelants. Hij betaalt nog 25£. 15s. gr. contant aan Jan Despars tijdens de afwezigheid van diens broer Jacop, die op dat ogenblik in Portugal verblijft. Verder heeft hij een of andere transactie afgewikkeld met de weduwe van Kessele, die aangeduid wordt als “drapiereghe”, want zij voldoet aan Jacop Despars de resterende 15£. 9s. gr.¹⁸

Op 16 mei 1481 verkoopt Jacop Despars aan Heinric Fustenburch, een Keuls koopman, 30 kisten suiker voor een totaal bedrag van 72£. gr. Ook met die Keulse koopman heeft Jan du Chelier contact gehad, want hij betaalt later op het jaar aan Jacop Despars 8£. gr. van de som die Heinric Fustenburch aan deze laatste verschuldigd was.¹⁹

In oktober 1481 betaalt Jan du Chelier 29£. 9s. 10d. gr. aan Jacop Despars. Dit is een deel van een som geld die verschuldigd was aan Jacop door een Amsterdamse kruidenier Hughe f Jacops voor de aankoop van tien kisten broodsuiker. Er is dus blijkbaar handelscontact geweest tussen Jan en de Amsterdamse kruidenier.²⁰

---

17 MUS O.: *De Brugse compagnie Despars op het einde van de 15de eeuw*, in : Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, 101 (1964), p. 5-118.

18 SAB, nr. 305 Register Despars, f 17v-18r.

19 SAB, nr. 305 Register Despars, f 32v.

20 SAB, nr. 305 Register Despars, f 31v-32r.

Verdere handelscontacten zijn er na 1481 in de boekhouding van Jacop Despars niet meer aangetroffen, ofschoon de bewaarde boekhouding nog verder loopt tot in 1499.²¹ Maar zoals hierboven reeds werd opgemerkt, zijn er duidelijke aanwijzingen dat slechts een deel van de boekhouding bewaard is gebleven.

Jan du Chelier is actief als apotheker en hij heeft ook internationale handelscontacten als kruidenier. De omschrijving kruidenier-groothandelaar is hier zeker op zijn plaats. Immers, de eerste aankoop van maar liefst 2368 pond suiker lijkt toch wel wat veel om in detailhandel verkocht te worden.

Een kapitaalkrachtige burger

Na 1481 zwijgen de bronnen over zijn beroepsactiviteiten, maar alles laat vermoeden dat hij in erg goede financiële doen gebleven is. Hij is immers een van de vaste betalers in de geforceerde leningen en hij wordt ook gesignaleerd als wijnverbruiker, wat wij ook traditioneel associëren met een teken van welvaart.²²

In 1480 vaardigt het stadsbestuur een gebod uit waardoor 875 Brugse inwoners, tijdens de maanden mei, juni, juli en augustus een bedrag moeten voorschieten dat later renteloos zal terugbetaald worden en dat in de bron zelf omschreven wordt als 'lening'.²³ De precieze criteria die het stadsbestuur hanteert om de burgers te selecteren zijn niet bekend maar men kan redelijkerwijze aannemen dat ze in een tijd waarin statistische gegevens ontbreken, gebaseerd zijn op tekenen van uiterlijke weelde.

In de periode tussen juni en augustus 1480 moet Jan du Chelier 4£. gr. bijdragen. Laten we er even aan herinneren dat het feit alleen al dat hij in de lijst van betalers opgenomen is, bewijst dat zijn tijdgenoten vonden dat hij vermogend was. Het is hier niet de plaats om een gedetailleerde analyse van de geforceerde lening van 1480 te maken. Maar om een betere kijk te krijgen op de financiële draagkracht van Jan du Chelier, is het misschien interessant om de finan-

21 MUS O.: *art. cit.*, p 1.

22 SAB, nr. 239 Wijnaccijnsdossiers. Register juni-juli-augustus 1485.

23 SAB, stadsrekening 1480-81, f 188v, f 204v.

ciële inschatting van zijn bezit door de tijdgenoten te confronteren met wat zij dachten over de bezittingen van de andere kruideniers.

Als referentie hebben we de 46 kruideniers genomen die aan de stad huurgeld hebben betaald voor een standplaats in de kruideniers-halle tijdens het overeenstemmende jaar 1480/81.²⁴ Van die 46 kruideniers kunnen we er 30 identificeren als betalers in de gedwongen lening. Op dat moment zijn er zes kruideniersstallen in het bezit van weduwen of erfgenamen. Van hen heeft niemand betaald. Het is mogelijk dat zij buiten de selectiecriteria vielen. Zeven stalhouders hebben niet betaald en van drie kunnen we geen zekerheid hebben omwille van het opduiken van homoniemen. Er hebben minstens 30 stalhouders betaald hetzij 65%, wat een bijzonder hoog percentage is. Die 30 kruideniers hebben samen 182£. 5s. gr. of 43740 d. gr. betaald. De totale opbrengst van de geforceerde lening bedroeg 606360 d. gr. De kruideniers die maar 0,34 % van het totaal aantal getaxeerde uitmaken, hebben 7,21 % van het totale bedrag geleverd, wat dus boekdelen spreekt over de mening van de tijdgenoten i.v.m. de rijkdom van de kruideniers in het algemeen.

Waar moet Jan du Chelier gesitueerd worden in die groep van "rijke" kruideniers met zijn bijdrage van 4£. gr.? In de groep van 30 hebben er acht samen met Jan zelf 4 £. betaald, er zijn er acht die minder maar 13 die meer hebben bijgedragen. Twee van de kruideniers werden zelfs met het viervoud van Jan getaxeerd.

Om de voortdurende oorlogen te kunnen blijven financieren neemt de stad Brugge ook in 1487, 1488 en 1490 zijn toevlucht tot gedwongen leningen. En telkens moet Jan du Chelier betalen, en telkens ook ligt zijn bijdrage boven het algemeen gemiddelde. In 1487 betaalt hij 3£. gr.²⁵ In de oorlogsrekening van 1488²⁶ wordt hij met 5£. gr. aangeslagen en in oktober 1490 nog eens met 3£. gr.²⁷

We zouden kunnen stellen dat Jan du Chelier als Brugs burger zeker tot de financiële bovenlaag behoort, maar dat hij onder de kruideniers-stalhouders een financiële middenmoter is.

24 SAB, stadsrekening 1479-80, f 18v-19r.

25 SAB, stadsrekening 1486-87, f 185r, f 188v.

26 SAB, nr. 17 oorlogsrekening Maximiliaan, f 18r. Zie ook SAB, stadsrekening 1 maart tot 1 september 1488, f 164v.

27 SAB, stadsrekening 2 september 1490- 31 december 1490, f 24r, f 43r-44r. Zie ook MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.*, p. 87.

Huiseigenaar

Vanaf 24 juni 1477 bezit Jan du Chelier een huis in de Zwarte Leertouwersstraat waarvoor hij 9s. 4d. gr. grondcijs aan de stad betaalt.²⁸ In het rekenjaar 1475-76 is Jan nog geen eigenaar van dit huis. Het rekenjaar 1476-77 geeft geen uitsluitsel, want in dat jaar werden de ontvangsten van de grondcijs niet genoteerd.

Op 7 februari 1473 had een brand een enorme ravage aangericht in de Witte en Zwarte Leertouwersstraat. De kroniekschrijver spreekt van meer dan 100 haardsteden die verwoest werden, waaronder de kapel van de bakkers.²⁹ Volgens de plaats in de opsomming van de grondcijs kan het huis van Jan du Chelier niet ver van de bakkerskapel gestaan hebben. Kan het scenario er zo uitgezien hebben? De woning die op de plaats van Jan du Cheliers huis stond, is in de brand van 1473 verwoest en Jan heeft als nieuwe eigenaar, het huis herbouwd? Hij blijft de grondcijs betalen tot 23 juni 1480, maar vanaf 24 juni 1480 is het huis overgegaan in handen van de kleermaker Willem Stasin, die nu op zijn beurt de stadcijs betaalt.³⁰

De gedwongen leningen van 1480 en 1490 zijn geregistreerd per zestendeel en zowel in 1480 als in oktober 1490, dus kort voor zijn dood, wordt de bijdrage van Jan du Chelier ingeschreven in het Carmerszestendeel.³¹ Het huis in de Zwarte Leertouwersstraat ligt in het zestendeel van Sint-Donaas. Zeker vanaf 24 juni 1480 bezit Jan het huis in de Zwarte Leertouwersstraat niet langer en afgaande op de geforceerde lening weten we dat hij op dat ogenblik in het Carmerszestendeel woont. Vanaf kerstdag 1484 betaalt hij, eerst nog

---

28 SAB, stadsrekening 1478-79, f 2r-5r.

29 DESPARS N.: *Chronijcke van den lande ende graefscope van Vlaenderen (405-1492)*, uitg. De Jonghe J., 2de uitg., dl. 4, Brugge, 1842, p. 88. Die mededeling van de kroniekschrijver wordt in heel wat andere bronnen bevestigd. Zo bijvoorbeeld SAB, wezengoederen St. Niklaas 5de boek 1467-1490, f 216v. van 28/4/1483. " ... drie nieuwe steenen husen ... staende deen neffens den anderen inde Zwarte Ledertauwerstrate ande westzijde van diere naesten Jacop sDeckers ... verberrende hofstede wijlen was ... ande westzijde of een zijde ende Margriete Sheerers verberrende hofstede wijlen was ... ande zuudzijde of ander zijde."

30 SAB, stadsrekening 1480-81, f 2r-4v en stadsrekening 1481-82 f 3v.

31 SAB, stadsrekening 1480-81, f 188v, f 204v. en stadsrekening 2 september-31 december 1490, f 24r, f 43r-44r.

een jaar samen met Pieter van Riemslede, en later alleen, grondcijs voor een huis in de Lange Rolweg, gelegen in het Sint-Janszestendeel.³² Hij blijft de cijs betalen, zeker tot op het einde van 1490.³³ Ergens tussen 1 februari 1485 en zijn dood is hij ook de bezitter van een huis in de Grote Heilige Geeststraat.³⁴ Voor dit huis betaalt hij rente aan de armendis van Onze-Lieve-Vrouw. Het initiatief om straten te kasseien werd door het stadsbestuur genomen, terwijl de uitvoering van het werk werd doorgespeeld aan de stadskasseier. De kosten voor de aanleg of heraanleg van een straat vallen in die tijd, voor het grootste deel ten laste van de huiseigenaars in de straat. De financiële tussenkomst van de stad blijft eerder beperkt. In het boekjaar 2/9/1484-1/7/1485 wordt een stuk van 46 en een kwart roeden heraangelegd (= 177,61 meter) in de Korte Zilverstraat voor het huis *De Parijse Halle*. Jan du Chelier betaalt als eigenaar van het huis *De Parijse Halle* voor zijn aandeel in het herkasseien van de straat 8s gr. Dit bedrag komt overeen met de gevelbreedte van het huis nl. vijf en een kwart roeden of 20,16 meter, waardoor we meteen een idee krijgen van de waarde van het huis. *De Parijse Halle* ligt in het zestendeel van Sint-Jacob.³⁵ Geen enkele van de hier aangehaalde huizen lag in het Carmerszestendeel terwijl hij volgens de gedwongen leningen toch in dat zestendeel woonde. Een andere bron die weliswaar een aantal jaren later opgesteld werd, verwijst naar Jan du Chelier als eigenaar van het huis *De Pelikaan* in de Zouterstraat. Dit huis gesitueerd in de huidige Academiestraat, was dus wel binnen het Carmerszestendeel gelegen.³⁶ Tenzij hij binnen het Carmerszestendeel verhuisd is, zou hij reeds in 1480 in *De Pelikaan* gewoond hebben. Het huis *De Pelikaan* kan vrij nauwkeurig gelokaliseerd wor-

32 SAB, stadsrekeningen, passim.

33 SAB, stadsrekening 1 september-31 december 1490, f 1r-v.

34 Archief OCMW Brugge, armendis Onze-Lieve-Vrouw, register 170 renten, pachten en cheinsen f 35v. Het register begint op 1/2/1484 ns. en wordt jaarlijks aangepast als er zich wijzigingen hebben voorgedaan. Die aanpassingen lopen zeker tot 1503 en in sommige gevallen zelfs nog verder, dus zeker tot na het overlijden van Jan du Chelier. In februari 1484 is de weduwe van Stevin de Way eigenares van het huis. Zij heeft de rente betaald op het feest van de H. Johannes d.w.z. op 24 juni 1484. Jan du Chelier is nadien eigenaar geworden, maar er kan niet precies uitgemaakt worden van wanneer tot wanneer.

35 SAB, nr 285 Openbare werken, register 1482-1487 f 172r-v.

36 SCHOUTEET A.: *De straatnamen van Brugge. Oorsprong en betekenis*, Brugge, 1977, p. 12.

den. In de beschrijving van Brugge van 1580, is het huis De Pelikaan het vierde huis vertrekkend van de toenmalige Beurs.³⁷ Het huis *De Pelikaan* was toen reeds opgesplitst in “den grooten Pellicaen” en “den cleenen Pellicaen”, zodat het huis *De Pelikaan* in de tijd van Jan du Chelier waarschijnlijk een erg grote woning was. Jan du Chelier is dus eigenaar geweest van meerdere huizen, zij het niet allemaal terzelfder tijd, nl. het huis in het Carmerszestendeel waar hij verbleef en waar hij door de stad getaxeerd werd en verder een huis in de Zwarte Leertouwersstraat, een in de Lange Rolweg, het huis in de Grote Heilige Geeststraat en tenslotte het huis De Parijse Halle.

Sociaal

Jan du Chelier was getrouwd met Tane van der Woestijne.³⁸ Zij was de dochter van Pieter van der Woestijne en van Margareta van Brugge, de zuster van Lodewijk van Gruuthuuse.³⁹ Jan du Chelier was dus gehuwd met een nicht van Lodewijk van Gruuthuuse. In de literatuur springt men nogal lichtzinnig om met die familierelatie. Zo wordt onder meer aangenomen dat er door die familierelatie ook wel zakelijke relaties zullen geweest zijn tussen de kruidenier Jan du Chelier en Lodewijk van Gruuthuuse, als bezitter van “kruidenopslagplaatsen”.⁴⁰

De heer van Gruuthuuse zou waarschijnlijk zelf het meest verbaasd zijn geweest als hij in het laatste kwart van de 15de eeuw zichzelf had horen omschrijven als “kruidenhandelaar”. Zijn enige binding op dat ogenblik met de gruuut bestond uit het incasseren van

---

37 *Les registres des “Zestendeelen” ou le cadastre de la ville de Bruges de l’année 1580.* in: *Annales de la Société d’émulation pour l’étude de l’histoire et des antiquités de la Flandre*, 5e série tome VI, (1893), p. 298.

38 RAB, Kerkarchief O.-L.-V.-kerk, nr 1350, begravingsboeken 1428-1522 f 91v. Gepubliceerd door: GAILLIARD I.: *Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre Occidentale avec données historiques et généalogiques*, Brugge, 1866, p. 217-218. Zie ook MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J., *art.cit.*, p. 86.

39 DE VOS D.: *Hans Memling. Het volledige oeuvre*. Antwerpen 1994, p. 237.

40 MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J., *art.cit.*, p.71. DE VOS D.: *o.c.*, p. 237 deelt die opvatting.

341 £. 13s. 4d. gr. die de stad hem driejaarlijks betaalde als afkoop-
som voor zijn alleenrecht op de verkoop van die gruuft.⁴¹ Lodewijk
had trouwens het leen dat dit alleenrecht regelde, zelf door koop in
zijn bezit gekregen. Lodewijk van Brugge was heer van Gruuthuuse,
graaf van Winchester, prins van Steenhuuse, militair bevelhebber van
Brugge en ridder van het Gulden Vlies. Dit alles maakte hem tot één
van de belangrijkste personen van het Bourgondische rijk.⁴² Die fami-
liërelatie zal ongetwijfeld een zeker sociaal aanzien afgestraald hebben
op Jan du Chelier, alhoewel ook hier voorzichtig moet omgesprongen
worden met voorbarige conclusies. Een voorbeeld kan dit verduidelij-
ken. Na het overlijden van Maria van Bourgondië in 1482 wordt de
heer van Gruuthuuse een van de grote tegenstanders van Maximiliaan
van Oostenrijk. Lodewijk zetelt in de regentschapsraad die zich in de
plaats van Maximiliaan de bestuurlijke voogdij toe eigent over het
graafschap Vlaanderen in naam van de minderjarige Filips.⁴³ Nadat
Maximiliaan in 1485 die strijd om de erfopvolging in zijn voordeel
had beslist, liet hij Lodewijk zelfs gevangen nemen. Maar als ridder
van het Gulden Vlies mocht Lodewijk enkel door zijn mederidders
geoordeeld worden zodat hij weer vrij kwam.⁴⁴ In verband met de
familierelatie of de inname van gemeenschappelijke politieke stand-
punten tussen Jan du Chelier en Lodewijk van Gruuthuuse kan niets
teruggevonden worden in de bronnen. Eén kleine aanwijzing niet te
na gesproken. Op het einde van de eerste conflictfase komt
Maximiliaan van Oostenrijk op 30 juni 1485 persoonlijk in Brugge de
wet vernieuwen.⁴⁵ Op dat ogenblik haalt Maximiliaan de grove borstel
door zijn tegenstanders. Niet alleen wordt Lodewijk van Gruuthuuse
gevangen genomen voor zijn aandeel in de opstand, maar ook wor-

41 SAB, stadsrekening 1491-92 f 44r. Het alleenrecht op de verkoop van gruuft was een leen afhankelijk van het prinselijk leenhof van de Burg van Brugge. Lodewijk had dit leen zelf gekocht.. SAB, nr 518 Leenhof Burg f 3r.

42 Over Lodewijk van Gruuthuuse is bij manier van spreken een ganse bibliotheek volgeschreven. De basisgegevens kan men terugvinden bij WAUTERS A.: *Les seigneurs de la Gruythuuse*, in Biographie Nationale, dl. VIII, 1884-85 kolom 383-387. Zie ook MARTENS M.: *Lodewijk van Gruuthuuse (1427-1492)*, Brugge 1992.

43 BLOCKMANS W.P.: *Autocratie ou polyarchie?* in: Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, 140 (1974), p.339-343.

44 DESPARS N.: *Chronijcke.*, dl.IV, p. 268. Zie ook SAB, cartularium groen onghetteert f 332r-v.

45 SAB, wetsvernieuwingen 1467-1501, f 148v.

den er enkele andere, minder hooggeplaatste leiders van de opstand ter dood gebracht.⁴⁶ Terwijl Maximiliaan lijfelijk aanwezig is in de stad, worden de diverse bestuursorganen uitzonderlijk op 30 juni veranderd.⁴⁷ We mogen aannemen dat er op dat ogenblik wel geen vijanden van Maximiliaan zullen aangesteld of verkozen zijn. Wat nu gezegd van Jan du Chelier die op dat ogenblik wordt verkozen tot bestuurder van de kruideniershalle?⁴⁸ Trouwens, in de periode dat de stad strijd voert met Maximiliaan, wordt Jan du Chelier door de stedelijke overheid tot tweemaal toe tot een geldboete veroordeeld.⁴⁹ Jan du Chelier was dus in tegenstelling tot Lodewijk van Gruuthuuse minstens neutraal in dit conflict, of misschien was hij wel een “monetaan”?⁵⁰ Waar de strijd in 1482/85 een dynastiek karakter had, was de inzet in 1488/90 veel fundamenteeler. Dan wordt de stad Brugge rechtstreeks aangevallen in zijn materiële welvaart en politieke onafhankelijkheid, conflict dat uiteindelijk uitmondt in een letterlijke strijd om te overleven, als de stad wordt uitgehongerd. In die extreme situatie wordt Jan du Chelier gesignaleerd als commandant van een gewapende escorte van acht man die Brugge onderhandelaars van en naar Gent begeleidt.⁵¹ Dit hoeft ons niet echt te verbazen, vermits Jan du Chelier een volwaardig lid was van de kruisbooggilde van Sint-Joris.⁵²

Jan du Chelier was lid van de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw. Hij wordt lid in 1484/85. Voor dit lidmaatschap betaalt hij het eerder bescheiden bedrag van 4,5 d. gr.⁵³ De exclusiviteit van de broederschap mag zeker niet overschat worden, daarvoor

46 SAB, stadsrekening 1485-86, f 156v. gepubliceerd door GILLIODTS-VAN SEVEREN L.: *Inventaire des archives de Bruges. Section première. Inventaire des chartes. Le série XIIe-Xve siècles*, Brugge, 1871-1885 dl. 6, p. 264-265.

47 Het bestuurlijk jaar begint normaal op 2 september.

48 SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501, f 157r.

49 SAB, stadsrekening 1484-85, f 34r-v.

50 De Gentenaars hadden Maximiliaan van Oostenrijk, omwille van zijn voortdurende vraag naar geld de bijnaam van “moneta” gegeven. Zie daaromtrent BOONE M., DUMON M. EN REUSENS B.: *Immobilienmarkt, fiscaliteit en sociale ongelijkheid te Gent, 1483-1503*, in: *Standen en Landen* nr 78, (1981), p. 34. Tijdens de opstand in Brugge in 1488/89 werden de aanhangers van Maximiliaan monetaan geheten.

51 SAB, nr. 165 Civiele sententien van de kamer 1487-88, f 108r.

52 VANHOUTRYVE A.: *De Brugse kruisbooggilde van Sint-Joris. Historische schets XIIIe e. - 1872*, Handzame 1968, p. 212.

53 RAB, broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw, nr 1531, rekening 1484-85 f 221v.

waren er te veel leden en ze kwamen zowat uit alle lagen van de bevolking. In het jaar 1474/75 hebben er maar liefst 1189 leden de jaarlijkse bijdrage betaald.⁵⁴ De bescheiden lidmaatschapsbijdrage liet ook arme mensen toe lid te worden.⁵⁵ Omdat ook Hans Memling lid was, bestaat de mogelijkheid dat opdrachtgever en uitvoerder van het diptiek elkaar via de broederschap hebben ontmoet.

Ook vrouw Tane was lid van de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw. We hebben haar inschrijving als gildenzuster niet kunnen terugvinden, maar in de rekening van 1486/87 werd voor haar doodschuld 22 d. gr. betaald.⁵⁶ Tane staat als vierde genoteerd van de 36 leden die dat jaar overleden zijn. We mogen ook hier, zoals bij Jan zelf, geredelijk aannemen dat zij nog op het einde van het jaar 1486 gestorven is.

Jan du Chelier en het diptiek

Een eerste correlatie kan natuurlijk gelegd worden tussen de patroonheilige Johannes de Doper die achter de schenker staat afgebeeld, en de voornaam van Jan du Chelier.

Op 1 juni 1482 bestellen en betalen beide echtgenoten du Chelier een begraafplaats in de O.-L.-V.-kerk te Brugge.⁵⁷ De tekst geeft expliciet aan dat Tanne op dat ogenblik zeker in leven is. Zij helpt betalen. De Vos heeft laten opmerken dat de afgebeelde man

54 RAB, broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw, nr 1531, rekening 1474-75 f 145r-148v.

55 RAB, broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw, nr 1531, rekening 1489-90 f 258v. "Item ontfaen van tloodghelt van een aerne vrouwe ghenaeamt Corneline int Smoutstraetkin."

56 RAB, broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw, nr 1531, rekening 1486-87 f 239v.

57 RAB, Kerkfarchief O.-L.-V.-kerk, nr 1350, begravingenboeken 1428-1522 f 91v. "Wij proost ende capitel... hebben gheconsenteerd Jan du Cellier ende joncfrau Tane, de dochter van Pieter van der Woestijne, zijn wijve, te hebbene ende te ghebruckene een sepulture in de voorkerke bij den houtare van Sint Anthuenis ....ende dit mids der somme van drie ponden tien scellinghen grooten vlaemscher munten die wij kerckmeesters ter fabriken behouf ontfaen hebben vanden voors Janne du Cellier ende joncfrau Tanne zijne wive..int jaer duust vier hondert ende twee ende tachtetich, der eerste dach in Wedemaent." Die tekst werd gepubliceerd, zij het met enkele onvolmaaktheden, door GAILLIARD I.: *Inscriptions funéraires*, p. 217-218 en door MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.* p. 86.

weduwenaar moet zijn vermits hij alleen op het rechterluik is afgebeeld.⁵⁸ Tanne is inderdaad vóór haar man overleden en de betaling van haar doodschuld toont aan dat zij op het einde van 1486 gestorven is. Dat zij als eerste van de echtgenoten gestorven is, wordt ook door andere gegevens bevestigd. Zo worden, om de huur van de standplaats in de kruideniershalle te betalen, halfweg maart 1493 de "aeldinghers" van Jan aangesproken en niet zijn weduwe.⁵⁹ Als we Jan du Chelier als schenker veronderstellen dan kan het schilderij ten vroegste in 1487, na het overlijden van zijn vrouw, begonnen zijn. Normaal was het afgewerkt op het einde van zijn leven in 1492.

Daar we zowel het geboorte- als sterfjaar van Jan du Chelier hebben kunnen achterhalen, moet de afgebeelde figuur op het diptiek tussen 40 en 46 jaar oud zijn, afhankelijk van het jaar waarin het schilderij werd gemaakt tussen 1487 en 1492. Ofschoon bij een dergelijke materie het subjectieve oordeel niet kan weggecijferd worden, lijkt de afgebeelde opdrachtgever inderdaad aan die leeftijd te beantwoorden.

De identificatie van de schenker vond zijn oorsprong bij het kleine wapenschildje dat op het diptiek aangebracht is en door Weale J. als het schild van Jan du Chelier werd herkend.

Door infraroodonderzoek werd echter aangetoond dat het wapenschildje later op het schilderij werd geschilderd.⁶⁰ Sommigen zagen hierin een argument om Jan du Chelier als opdrachtgever van het diptiek af te schrijven. Waarom zou een schilder nadat het schilderij al af was en misschien al geleverd werd, nog een schildje bijschilderen? Martens en Van Miegroet betogen dat het schildje weliswaar later werd aangebracht, maar dat uit het infraroodonderzoek niets kan afgeleid worden over het tijdstip waarop het werd aangebracht. Volgens hen is het best mogelijk dat Jan du Chelier zelf, iets later, het wapenschildje heeft laten bijschilderen of dat zijn erfgenamen het hebben laten aanbrengen.⁶¹

Maar waarom zou men zoiets doen? De biografische gegevens schuiven een eenvoudige verklaring naar voren. Jan du Chelier is gestorven in 1492. Vermits het diptiek ten vroegste vanaf 1487 werd

58 DE VOS D.: *o.c.*, p.237, noot 7.

59 SAB, stadsrekening 1492-93, f 10v-11r.

60 MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.*, p.66.

61 MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.*, p.68.

geschilderd, is het best mogelijk dat het enkele jaren later ontstaan is en dat op die manier de voltooiing van het diptiek en het overliden van Jan in 1492 zeer dicht bij elkaar in de buurt lagen of zelfs samenvielen. Hier hebben we een op feiten gebaseerde mogelijkheid om het wat vreemde fenomeen te verklaren dat een schilder na het beëindigen van een schilderij nog een identificatieschildje op het werk aanbrengt. Jan du Chelier kan overleden zijn kort na het beëindigen van het diptiek en zijn erfgenamen hebben opdracht gegeven tot het bij-schilderen van het wapenschild. Als men het vanuit die gezichtshoek bekijkt, dan kan het later bijgeschilderde schildje zelfs ertoe bijdragen om het ontstaan van het diptiekje nog preciezer te dateren, namelijk in 1492. Deze veronderstelling wordt in feite nog ondersteund door de kennis dat Hans Memling in 1492 nog steeds in leven was en dus zowel het diptiek als het wapenschildje heeft kunnen schilderen.

In een poging een iconografische verklaring te geven voor de figuur van Sint-Joris die de draak bevecht en Johannes de Evangelist op het luik waar ook de schenker op staat, verwijst James Weale naar een broer van Jan du Chelier nl. Jooris du Chelier en naar zijn vader Jehan sr.⁶² Omdat bij Weale elke bronverwijzing ontbrak, zowel in het artikel zelf als in zijn nagelaten notities, en omdat ook in de historiografie geen Jooris du Chelier werd opgespit, hebben de kunsthistorici deze hypothese in stilte afgevoerd.

Zonder ons te willen mengen in een iconografisch debat, kunnen we bevestigen dat er in de bewuste periode wel degelijk een Jooris du Chelier leefde. Van de vader Jehan du Chelier, volgens Weale lid van de Raad van Vlaanderen, kon echter geen spoor teruggevonden worden.⁶³ Over Jooris du Chelier daarentegen kan een aanvaardbaar biografisch profiel geschetst worden.

Jooris du Chelier huurt vanaf 1468 tot 1470 een stal in de mutshalle.⁶⁴ In 1473, 1477 en 1488 is hij bestuurder van de "grote ramen" als lid van de poortერი. Hij is in diezelfde periode meerdere malen deelmaan van het Carmerszestendeel, meer bepaald in 1470, 1472,

---

62 WEALE J.: *Hans Memling*, Londen, 1901, p. 20.

63 Dr. J. Dumolyn die in zijn onuitgegeven proefschrift de leden van de Raad van Vlaanderen in de bewuste periode behandelt, deelde ons bereidwillig mee dat ook hij geen Jan du Chelier, raadslid, kende. Waarvoor hier onze dank.

64 Zie in de respectieve stadsrekeningen onder mutshalle.

65 SAB, wetsvernieuwingen 1467-1501, passim.

1475, 1479, 1481 en 1483.⁶⁵

Dat Jooris tot de beter gesitueerden van de stad behoort vertaalt zich in zijn aanwezigheid als "geselecteerde" in de geforceerde leningen die de stad uitschrijft. Zo betaalt hij in 1480, 1487, 1488, november 1490 en 24 december 1490.⁶⁶

In 1480 is de lening per zestendeel geregistreerd en staat Jooris onder het Carmerzestendeel. Hij is in die periode trouwens regelmatig deelman in dit zestendeel. De lening van 1487 werd niet per zestendeel omgeslagen, maar bij Jooris staat dat hij in het huis *De Nobel* woont.⁶⁷ In het register van de zestendelen dat natuurlijk van honderd jaar later dateert, is er geen huis meer in Brugge dat *De Nobel* wordt genoemd. Maar op 29 november 1477 kregen 36 biervoerders van de stad nieuwe uniformen en die gebeurtenis grijpt plaats in *De Nobel* in de *Langhe Wijnckel*, de huidige Spanjaardstraat.⁶⁸ In 1487 woont hij dus nog altijd in het Carmerszestendeel.

Op het einde van 1490 is hij gedomicilieerd in het Sint-Janszestendeel, want in de gedwongen lening wordt zijn bijdrage geïnd in dat zestendeel en zoals verder zal blijken woont hij dan in de Lange Rolweg.

Jooris du Chelier is ook regelmatig betaler van de wijnaccijns en hier zijn de bedragen van die aard dat ze privé-consumptie ver te boven gaan, maar toch ook duidelijk lager zijn dan wat omgezet wordt in een echte wijntaverne.⁶⁹

Hij behoort dus tot de poortery, is actief in de muts- en textielhandel, in zijn huis is er een bijeenkomst van biervoerders en hij verschijnt regelmatig in de spaarzaam bewaarde bronnen van de wijnaccijns. Dit alles laat vermoeden dat Jooris du Chelier best eens een waard-makelaar kan geweest zijn.

De hamvraag waar het hier natuurlijk allemaal om draait, is of

66 Zie in dit verband voor de bronverwijzingen naar de betalingen van Jan du Chelier in de gedwongen leningen.

67 SAB, stadsrekening 1486-87 f 200r.

68 CARTON C. (ed.): *Her boeck van al 't gene datter gheschiedt is binnen Brugghe, sichtent jaer 1477, 14 februari tot 1491*, Gent, 1859, p. 3.

69 SAB, nr 239 wijnaccijns 1453-1489, f 4r. (van 1485) en ook nr. 240 in het register van december, januari en februari 1494-95.

Jooris op een of andere manier in verband kan gebracht worden met Jan du Chelier. Ze waren allebei lid van de broederschap van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw, maar of dit een familierelatie kan aantonen, is meer dan twijfelachtig.⁷⁰ We kennen slechts één gebeurtenis die beide figuren met elkaar verbindt.

In het boekjaar 1 juli 1485 tot 1 september 1486 van de stadsrekeningen staat Jan du Chelier voor het eerst, overigens samen met Pieter van Riemslede, genoteerd als bezitter van een huis in de Lange Rolweg.⁷¹ Zij betalen samen 5 £ gr. ervelijke rente aan de stad. Uit bijkomende nota kan opgemaakt worden dat de betaling plaatsvond op kerstdag 1484. Het daaropvolgende jaar, dus op 25 december 1485, voldoet Jan de rente alleen. Ook op kerstdag 1486 betaalt Jan de rente, maar in de rekeningen 1488/89 en 1489/90 doet zich een anomalie voor. De scribent noteert dat de rente voor het huis in de Lange Rolweg betaald wordt door Jooris du Chelier. Dit betekent dus dat de rente in december 1487 en 1488 door Jooris du Chelier voldaan werd. Maar in de rekening 1490/91, we spreken dus over de betaling op 25 december 1489, is het opnieuw Jan die betaalt. De betaling op 25 december 1490 gebeurt echter opnieuw door Jooris. In de daaropvolgende boekjaren zijn de ervelijke renten niet geregistreerd en nadien zijn zowel Jan als Jooris du Chelier al overleden.

Is er misschien ook hier, zoals hierboven aangetoond, in het geval van Casin du Thulier een schrijffout van de scribent in het spel? Dan zou de naam van Jooris du Chelier verkeerdelijk moeten gebruikt zijn. Dit is nochtans niet zo. Alles wijst er immers op dat Jooris van 1490 af inderdaad in de Lange Rolweg een huis bezit.

---

70 RAB, broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw, nr 1531, rekening 1468-69, f 22r.

71 De gelden worden geïnd tussen 24 juni 1484 en 23 juni 1485, maar de ontvangsten staan ingeschreven in de stadsrekening van 1 juli 1485 – 1 september 1486. Vermits de rente verschuldigd was op kerstdag, brengt dit ons dus op kerstdag 1484, genoteerd in het daaropvolgende boekjaar. Dit soort tijdschema wordt gedurende de ganse periode die wij behandelen, aangehouden.

Hij wordt in het juiste zestendeel getaxeerd voor de geforceerde lening van 1490 en ook een andere tekst laat vermoeden dat hij inderdaad een huis in de Lange Rolweg heeft.⁷²

Is Jooris de broer wiens patroonheilige op het diptiek voorkomt zoals James Weale heeft gesuggereerd? Dit kan. Eén zaak zit nochtans bij Weale wel fout. Jan zou namelijk uit piëteit voor zijn overleden broer diens patroonheilige hebben laten aanbrengen op het diptiek. Dit strookt dan niet met de feiten, want Jan is gestorven in 1492 terwijl de sterfdatum van Jooris later ligt, meer bepaald tussen februari 1495 en januari 1497.⁷³

Kan er nog altijd aan getwijfeld worden dat Jan du Chelier de opdrachtgever van het diptiek is, wanneer zijn wapenschild op het schilderij staat, wanneer zijn voornaam Jan overeenstemt met de afgebeelde patroonheilige Johannes de Doper, wanneer zijn vrouw voor hem is overleden in overeenstemming met de iconografische gegevens, dat de afgebeelde man geschilderd is met de leeftijd die Jan du Chelier op dat ogenblik had en dat zijn overlijdensdatum een mogelijke verklaring geeft voor het later bijgeschilderde wapenschild? Zelfs een iconografische verklaring van een broer Jooris behoort niet per se tot het rijk van de fabelen.

-
- 72 RAB, Kerkfabriek St Jacobs nr. 647, cartularium van den disch f 275v. "...in St Janszestendeel up tlandt ende hofstede daar de huuzen up staen ... liggende ande suutzide inde Carmerstrate bijder Vuldergreppe naasten Pieters van Rijssle ende Jooris Celiers haerlieder beeder huizen ende ecstre ande westzide of een zijde ende Jan de Hamershuuse ande oostzide of andere zide 24s. 8d. par." (2 december 1488.) In de tekst is sprake van huizen en tuinen. Het kan best dat de tuin in de Carmerstraat uitkomt en het huis uitgeeft aan de achterzijde in de Lange Rolweg.
- 73 SAB, nr. 240 Wijnaccijnsdossiers van december, januari en februari 1494-95 en SAB, nr. 205 Voogdenlijsten carmers zestendeel f 226r. "Clays Moer wiltwerkere voogd in de stede van Jooris Celier overleden midst Jan van Waes tevoren voocht van de kinderen .... van Casin Delavocante per Agniete." (16 januari 1497 ns.)

Documenten

1/ 2 september 1474- 1 september 1475. Jan du Chelier koopt de stal van de weduwe van Boudin Palijnc in de kruideniershalle.

Item van joncvrauwe Lysbette Boudin Palijncx weduwe vander veranderinghe van haren stalle inde voors. cruudhalle staende vercocht Jan du Chelier omme II £ groten. Comt den Xen penning IIII s. groten.

Stadsarchief Brugge (SAB), stadsrekening 1474-75, f 23v.

Gepubliceerd door: *Martens M.P.J. en van Miegroet H.J.: Nieuwe inzichten omtrent de omstreden du Cellier-dyptiek toegeschreven aan Hans Memling, Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis, 26 (1981-1984) p.83.⁷⁴*

2/ Half maart 1475. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Ontfaen vander ouder halle met datter ancleift daer of Lamsin Coene den ontfaenc heift van eenen jare te wetene van half septembre ende half maerte LXXIII.⁷⁵

Vanden crudeniersstallen

Jan de Selier V s.

SAB, stadsrekening 1474-75 f 18v-19v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.83.

3/ Half maart 1476. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Vanden crudeniersstallen

Thenden lote

74 In de publicatie van MARTENS M.P.J. en VAN MIEGROET H.J.: *art.cit.* worden de documenten nr. 1 en 2 verkeerdelijk in de stadsrekening 1473-74 geplaatst. In de rekening 1473-74 betaalt Boudin Palijnc nog zelf de huur van de standplaats terwijl in document nr. 1 Jan du Chelier de stal afkoopt van zijn weduwe. In Brugge hanteert men op dat ogenblik de paasstijl zodat half maart 1474 uit document nr. 2 wel degelijk 1475 nieuwe stijl is.

75 Het huurgeld van de stallen wordt geïnd halfweg maart. SAB, stadsrekening 1480-81 f 18r. "Ontfaen vander ouder halle met datter ancleift van eenen jare ghevallen te half maerte anno 80." (= 1481 n.s.). Zie ook SAB, Stadsrekening 1491-92 f 17r.

Jan du Chelier V s.

SAB, stadsrekening 1475-76 f 19r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.84.

4/ Half maart 1477. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Vanden crudeniersstallen

Thenden lote

Van Jan du Chelier V s.

SAB, stadsrekening 1476-77 f 7v-8r.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.84.

5/ 19 april 1477. Jan du Chelier wordt tot 1 september 1477 bestuurslid van de kruideniershalle.

Cruudhalle

Jan du Chelier apothecaris.

SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501 f 80 r.

6/ 24 juni 1477- 23 juni 1478. Jan du Chelier betaalt de stad grondcijns voor een huis in de Zwarte-Ledertouwersstraat.

Ontfanc. Eerst vander erveliker rente daerof dat Lamsin Coene den ontfanc ghehad heift van eenen jare beghinnende tSint Jansdaghe midzomers M CCCC zeven ende tseventich ende hendende tSint Jansavonde M CCCC achte ende tseventich.⁷⁶

De westzijde vander Zwarte Ledertauwerstrate beghinnende vanden huse te Inghele noordwaert up.

Jan le Chelier IX s. IIII d.

SAB, stadsrekening 1478-79 f 2r-5r.

---

76 Sint Jan midzomers valt op 24 juni: zie STRUBBE E.I. EN VOET L.: *De chronologie van de middeleeuwen en de moderne tijden in de Nederlanden*, Antwerpen-Amsterdam, 1960, p. 23 en p. 487.

7/ Half maart 1478. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Vanden crudeniersstallen

Van Jan du Chelier V s. VIII d.

SAB, stadsrekening 1477-78 f 8v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.84.

8/ 24 juni 1478- 23 juni 1479. Jan du Chelier betaalt de stad grondcijs voor een huis in de Zwarte-Ledertouwersstraat.

Ontfanc. Eerst vander erveliker rente daerof dat Lamsin Coene den ontfanc ghehad heift van eenen jare beghinnende tSint Jansdaghe midzomers M CCCC achte ende tseventich ende hendende tSint Jansavonde M CCCC neghen ende tseventich.

De westzijde vander Zwarte ledertauwerstrate beghinnende vanden huuse Ten Inghele noordwaert up.

Jan le Chelier IX s. IIII d. johannes

SAB, stadsrekening 1480-81 f 2r-4v.

9/ Half maart 1479. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Van den crudeniersstallen

Van Jan du Chelier VI s. VIII d.

SAB, stadsrekening 1478-79 f 20 r.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.84-85.

10/ 24 juni 1479-23 juni 1480. Jan du Chelier betaalt de stad grondcijs voor een huis in de Zwarte-Ledertouwersstraat.

Ontfanc. Eerst vander erveliker rente daerof dat Lamsin Coene den ontfanc ghehad heift van eenen jare beghinnende tSint Jansdaghe midzomers M CCCC neghen ende tseventich ende hendende tSint Jansavonde M CCCC tachtentich.

De westzijde vander Zwarte ledertauwerstrate beghinnende vanden huuse
Ten Ingehele noordwaert up.

Jan le Chelier IX s. IIII d. johannes

SAB, stadsrekening 1480-81 f 2r-4v.

**11/ Half maart 1480. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van
een standplaats in de kruideniershalle.**

Van den crudeniersstallen

Van Jan du Chelier VI s. VIII d.

SAB, stadsrekening 1479-80 f 18v-19r.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.85.

**12/ Tussen mei en augustus 1480 wordt Jan du Chelier door de stad
getaxeed in de verplichte lening.⁷⁷**

Boven tghuend dies voorseyd es zo es de voorseyde stede noch ghelast jeghen
den personen hier naer verclaerst. Ter causen vander leenijnghe bij hemlieden
der stede ghedaen ter hulpe vanden costen vander orloghe binden maenden van
meye, wedemaend, hoymaent ende ougst int jaer tachtentich boven der stede
porcie ende andeel vanden 500.000 die daertoe insghelijcx gheemployert was
ende welke voorseyde leeninghe bij hooftmannen ende dekenen van deser stede
gheconsenteirt es gheweist datmen die weder betalen ende gheven zoude.

Carmers.

Jan du Chelier IIII £.

SAB, stadsrekening 1480-81 f 188v, f 204v.

**13/ Tussen Sinksen (= 21 mei 1480) en Bamesse (= 1 oktober) 1480.
Jan du Chelier koopt suiker aan Jacob Despars.**

Item vercocht Jan du Selier XIX kisten zuckers te VI gr. tpont wegghen bruut
3660/ of voor tare vanden kisten 64 £ / voor de kiste comt 1216 noch voor

---

⁷⁷ Jan du Chelier heeft niet in mei 1480 betaald. De inning van mei is afzonderlijk in de rekening opgenomen nl. op f 49v-55r en in die lijst is Jan du Chelier niet terug te vinden.

pampier ende bate IIII pont ter kiste comt 76 pont blijfter net 2368 £
comt te 6 gr tpont somme LIX £ IIII s. gr.
dach deen elft inde Sinxemarct a° 80 ende dander reste toot Bamessemarct a° 80.
Ontfanghen par de vidua van Kessele drapiereghe somme XV £ IX s. gr.
Ontfaen noch van Jan du Selier par Willem Roelants somme XVIII £ gr.
Ontfaen noch par Jan Despars te wilen dat ic in Portugaal was XXV £ XV s. gr.
SAB, nr.305 Register Despars, f 17v-18r.

14/ Half maart 1481. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Van den crudeniersstallen
Van Jan du Celier V s. X d.

SAB, stadsrekening 1480-81 f 18r-v.
Martens en van Miegroet., art.cit. p.85.

15/ 2 september 1481. Jan du Chelier wordt bestuurslid van de kruideniershalle.

Cruudhalle
Jan du Chelier groossier

SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501 f 118r.

16/ 10 oktober 1481. Jan du Chelier is betrokken bij een handelstransactie tussen Jacob Despars en de Amsterdamse kruidenier Hughe f Jacops.

f 31v.

Item vercocht Hughe f Jacops X kisten brootzokers te VI gr. tpont weghende (in de marge: crudenier van Amsterdamme)

186	tare	3 kisten	————	174
204		4	————	242
170		3 kisten	————	176
236				
174				592
180	noch pampier		————	<u>20</u>
176				
220	comt als tare			612
182	Dus blijfter net 1286 te 6 gr tpont comt XXXII £ III s.			
<u>170</u>				
1898				

f 32r.

Ontfanghen par mi comt van Pieter Jacops inde Sinxenmarct somme XVI £ VI s. VI d. Item ontfanghen van Hughe voorseid par Jan du Selier, de welke Jehan du Selier voor mi betaelt heeft Michiel clerc van Pieter Baervoet X october par mijn cedula XXIX £ IX s. X d.

f 32v.

Item vercocht 16 majj per Jacop From Andries Gustenoffer als factor van Henric Fustenburch coopman van Cuelne XXX kisten sukers te V gr XVIII miten tpont weghende

208	190	256		
266	230	192		
176	220	242		
174	184	176		
226	192	200		
190	188	154		
216	232	186		
208	250	204		
258	220	166		
<u>206</u>	<u>204</u>	<u>222</u>		
2128	2110	1998	als	6236
tara vande 30 kisten weghende				2010
noch II £ ter kiste van pampier				60
				<u>2070</u>

Dus blijfter nu reste LXXVII £

een cedule van sijnder handt te betalen deen helft in de Bamessemarct de reste Martini

f 33r.

Ontfanghen van hem comt

een bale olivische druvers te X s. VI d. commen met een £ gr dat hij mj gaf in bate XXII £ XII s. VI d.

Ontfanghen noch van Andries Gustenoffer tAndworpe tot Johannes Dotsu XVII £ V s. VIII d.

Noch ontfanghen van idem tAndworpen par Weintin den Jonghen te Johannes De Vleeshaures XX £ III s. III d.

Ontfanghen van Heinric Fustenburch par Johannes Dotsu inde Brugghemarct V £

noch par Michiel van Huckeloy te Johannes Dootsu XVI £ gr.

noch par Johannes Du Selier VIII £ gr.

somme als ontfanghen inde Brugghemarct net XXXVII £ X s.

SAB, nr 305 Registers Despars, f 31v-33r.

17/ Half maart 1482. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Van den crudeniersstallen

Van Jan du Celier V s. X d.

SAB, stadsrekening 1481-82 f 18r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.85.

18/ 1 juni 1482. Jan du Chelier koopt samen met zijn vrouw Tane van de Woestijne een grafzerk in de Brugse Onze-Lieve-Vrouwekerk.

Wij proost ende capitel... hebben gheconsenteerd Jan du Cellier ende joncfrau Tane, de dochter van Pieter van der Woestijne, zijn wijve, te hebene ende te ghebruckene een sepulture in de voorkerke bij den houtare van Sint Anthuenis de sepulture van Jan Busse ande zuutzijde, strecken-de metten oosthende aen de sepulture van Jan Zwijn, ende dit mids der somme van drie ponden tien scellinghen grooten vlaemscher munten die

wij kercmeesters ter fabriken behouf ontfanen hebben vanden voors Janne du Cellier ende joncfrau Tanne zijne wive..int jaer duust vier hondert ende twee ende tachtetich, der eerste dach in Wedemaent.

Rijksarchief Brugge, Kerkarchief O.L.V.-kerk Brugge, nr.1350, begravingsboeken 1428-1522 f 91v.

Gepubliceerd door: *Gailiard I., Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre Occidentale avec données historiques et généalogiques, Brugge, 1866, p. 217-218.*

Martens en van Miegroet., art.cit. p.86.

19/ Half maart 1483. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Van den crudeniers stallen

Van Jan du Celier V s. X d.

SAB, stadsrekening 1482-83 f 18r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.85.

20/ 2 september 1483. Jan du Chelier wordt tot 1 september 1484 bestuurslid van de kruideniershalle.

Cruudhalle

Jan du Celier grossier

SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501 f 137r.

21/ De stad betaalt in het boekjaar 1483-84 aan Jan du Chelier het volledige bedrag van 4£ gr. terug dat hij in 1480 geleend heeft.

Achterstellen betaald van de lening ghedaen in meye, wedemaent, hoymaent ende ougst anno LXXX.

Jan du Chelier IIII £.

SAB, stadsrekening 1483-84 f 54v.

22/ 2 september 1483 - 1 september 1484. Jan du Chelier wordt veroordeeld tot een boete van 10 s. gr.

Ontfaen van submission ghewijst ter camere ende ter vierschare ende ooc van diverssche persoonen ghecomposeert bijden ghecommitteerden binnen desen jare daer an de stede heift de twee darden.

Van Jan du Chelier VI s. VIII d.

SAB, stadsrekening 1483-84 f 36v, f 38r.

23/ Half maart 1484. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Van den crudeniers stallen

Van Jan du Chelier V s. X d.

SAB, stadsrekening 1483-84 f 18r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.86.

24/ 2 september 1484- 30 juni 1485. Jan du Chelier wordt veroordeeld tot een boete van 10 s. gr.

Ontfaen van submission ghewijst ter camere ende ter veirschare ende ooc van diversche persoonen ghecomposeert bijden ghecommitteerden binnen desen jare daer an de stede heift de twee darde.

van Jan du Chelier VI s. VIII d.

SAB, stadsrekening 1484-85 f 34r-v.

25/ Jan du Chelier betaalt op Kerstdag 1484 samen met Pieter van Riemslede 5£ gr. ervelike rente voor een huis in de Lange Rolweg.

Ontfanc

Eerst vander erveliker rente daer of dat Jan Coolbrant den ontfaen ghehad heift van eenen jare beghinnende tSint Jansmesse mids zomers MCCCC viere ende tachtentich ende hendende Sint Jansavonde M CCCC vive ende tachtentich.

In Sint Jans zestendeel

Inden Langhen Rollewech

Van Pieter van Riemslede ende Jan de Sellier V£ nat.

SAB, stadsrekening 1 juli 1485-1 september 1486 f 2r.

26/ Half maart 1485. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Vanden crudeniers stallen

Van Jan du Chelier VI s.

SAB, stadsrekening 1484-85 f 18r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.86.

27/ Half maart 1485. Jan du Chelier betaalt voor de huur van een standplaats in de meerseniershalle.

Merseniers met twee stallen

Jan du Chelier X s. VIII d.

SAB, stadsrekening 1484-85 f 19r.

28/ 1 juli 1485. Jan du Chelier wordt tot 1 september 1486 bestuurslid van de kruideniershalle.

Cruudhalle

Jan du Celier grossier

SAB, wetsvernieuwingen 1468-1501 f 157r.

29/ 3 augustus 1485. Jan du Chelier legt samen met Colaert Dascous en Pieter vander Heye klacht neer bij de schepenen wegens wanbetaling en oplichting door dokter meester Jacop Dammast f Anthuenis.

f 10v.

Allen naer biedien dat recht wille etc. so eist dat wij als dies verzocht zijnde eernsstich etc dat upden datum etc. Jan du Cellier grossier oud XXXVIII jaer, Colaert Dascous oud LVIII jaer ende Pieter vander Heye oud XXXVIII jaer

appotequarissen binder voorseyde stede van Brugghe de welke etc. ende eerst de voorseyde Jan du Cellier dat etc. ende de voorseyde Colaert etc. ende Pietre dat etc.

f 11r.

Jan du Cellier grossier binder stede van Brugghe, oud XXXVIII jaer of daeromtrent verclaerst bij zynen eede dat meester Jacop Dammast f Anthuenis poorter vander stede van Brugghe hem zeggende docteur in medecinen int jaer LXXVIII lestleden quam tsinen huuse binder voorseyde stede van Brugghe mids dat hij depositant aldoo appotequaris binder zelve stede hilt omme eene medecine lacsative ghemaect thebbene ten behouwe van eener joncvrau aldoo cranc wezende binder voorseyde stede. De welke medecine hij depositant bij zynen dienaers dede maken achtervolghende der recepte die de voorseyde meester Jacop ghescreven hadde, ende zand hem die in eenen zelverin croes tsinen begheerte bij een van zynen voorseyde dienaers ten huuse vanden voorseyde meester Jacop die den zelven zelverin croes ontfaen hebbende metten voorseyde medecine zand, also hij depositant vande voorseyde meester Jacop zichtig verstaen heeft, bij zyn broedere inde wouckere binnen deser voorseyde stede ende leende daerup viertien schellinghen groten Vlaemscher munte in zulkerwijs dat zoude de voorseyde depositant zine voorseyde croes ghecreghen, hij moeste diezelve uter voorseyde wouckere lossen ende mids der subtylhede vande voorseyde meester Jacop die hem altyds met schoone woorden stofferende was, wijtende zynen broedere dat de voorseyde croes inde voorseyde wouckere ghedreghen hadde ghezijn, leende hem noch daerboven drie ponden zestien schellinghen groten der voorseyde munte twelke tsamen bedraecht ter somme van vier ponden tien schellinghen groten der zelve Vlaemscher munte daerof hij hem depositant zyne cedulle gaf ende heift de voorseyde meester Jacop daernaer die zelve somme ghewed ende verkend voornoemde cedulle ende weddinge dede scepenen der voorseyde stede dewelke hij toonde wel themwaerts heift, zeyde ende

f 11v.

verclaersde voort de voorseyde depositant dat boven tguend dies voorseyd es de voorseyde meester Jacop hem duechdelic schuldich ende tachter bleven es ter causen van diversschen andre medecinen die hij tsinen huuse heift ghedaen maken diverse cranche menschen ende daerof hij tgheld zelve zonder zynen laste ontfaen heift de somme van twee ponden zeven schellinghen tien penninghen groten ter cause vande welke hij depositant vernomen heb-

bende naer tvertrecken vanden voorseyde meester Jacop van dese voorseyde stede dat hij binder stede van Mechelen was, hij aldaer int jaer LXXXIII laestleden zand eenen zijnen dienaere anden zelve meester Jacop omme betalinghe vande voorseyde schuld thebbene dewelke bedraecht int gheheele ter somme van zes ponden zeventien schellinghen tien penninghen groten die den zelve meester Jacop naer dat hij hem de voorseyde somme uter name vanden voorseyde depositant zinen meester gheheescht hadde aldaer bijden commune meester vander voorseyde stede van Mechelen dede vanghen, de welke meester Jacop ghevanghen wezende den zelve zijnen dienaar de voorseyde schuld ontkende ende dede hem ooc vanghen zeggende dat hij een bouwe, eene bespiere ende de voorseyde depositant zijn meester een verrader was, hem also de betalinghe vande voorseyde schuld tonghre makende, in zulker wijs dat hij hem noch nyemend van zijnen weghe daerof noyt yed betaelt heift noch ooc ghedaen betalen bij yemende anders. Actum ut supra, presentibus eisdem.⁷⁸

f 12r.

Colaert Dascous oud LVIII jaer ende Pieter vander Heyde oud XXXVIII of daeromtrent beede apothecarissen binder stede van Brugghe verclaeren bij huere eeden dat de voorseyde meester Jacop ter causen van diversschen medecinen die hij thuren huuse heift ghedaen maken ten behouwe van diverssche ziecke lieden daerof hij bij subtijheden ende zonder huerlieder last, tgheld ontfien heift duechdelic tachter ende schuldich es te wetene den voorseyde Colaert de somme van drie ende dertich schellinghen groten ende den voorseyde Pieter acht schellinghen acht penninghen groten al Vlaemscher munte ende dat de de (sic) zelve meester Jacop hemlieden depositanten daerof noch in minderinghe van diere bij hem noch yemende anders noyt niet betaelt en heift. Ende al zonder fraude. Actum ut supra presentibus eisdem.

De voorseyde Jan du Cellier grossier, Colaert Dascous ende Pieter vander Heyde apothecarissen consenteren Wouter de Pottere, Claeis Coolman, Aernoud Gillebert, Loys le Blanc ende elken etc. hemlieden gheven vulle macht omme tachttervolghende alzulke schulden ende somme van penninghen als meester Jacop Dammas hemlieden ende elken van hemlieden tachter

---

78 3 augustus 1485, in aanwezigheid van de schepenen Donckere en Schoore. De tekst is zeer slordig opgesteld. Stukken tekst zijn doorstreept en tussen de lijnen zijn andere zinnen bijgeschreven wat het vlot lezen ernstig bemoeilijkt.

ende schuldich es in ghedinghe etc. traitteren, composeren, ontfæen, quitschelden etc. ende al te doenne etc. Actum ut supra, presentibus eiusdem.

SAB, nr.119 Procuraties 1485-1486 f 10v-12r.

30/ Juni, juli en augustus 1485. Jan du Chelier staat samen met 322 andere inwoners van Brugge op een lijst van diegenen die wijnaccijns moeten betalen.

Jan du Chelier

SAB, nr. 239 Wijnaccijnsdossiers: register juni-juli-augustus 1485.

31/ Jan du Chelier betaalt op 25 december 1485 *ervelike* rente voor een huis in de Lange Rolweg.

In Sint Jans zestendeel
inden Langhen Rollewech
van Jan de Sellier V £ nat.

SAB, stadsrekening 1486-87 f 2r.

32/ Half maart 1486. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Vanden crudeniers stallen
Van Jan du Chelier VI s.

SAB, stadsrekening 1485-86 f 17r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.86.

33/ Tussen 1 september 1486 en 31 augustus 1487 werd het doodgeld voor Tane van de Woestijne betaald aan de broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw.

doodgheld

Jan de Seliers wijf 5 s. gr.

RAB, Broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw, nr 1531, rekening 1486-87 f 239v.

34/ Jan du Chelier betaalt op 25 december 1486 *ervelike* rente voor een huis in de Lange Rolweg.

In Sint Jans zestendeel
Inden Langhen Rollewech
van Jan du Chelier V £ nat.

SAB, stadsrekening 2 september 1487- 28 februari 1488 f 2r.

SAB, stadsrekening 1 maart - 1 september 1488 f 2r.⁷⁹

35/ Half maart 1487. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.

Van den crudeniers stallen
Van Jan du Chelier VI s.

SAB, stadsrekening 1486-87 f 17r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.87.

36/ Juni-juli 1487. Jan du Chelier wordt door de stad getaxeed in de verplichte lening.

Hiernaer volghen de personen die der stede van Brugghe leenden bij ordon-
nancie vander camere binden maend van wedemaent ende hoymaent int jaer
LXXXVII ter hulpe vander orloghe daer of dat Jan Coolbrand bij laste van
mijnen heeren vander wet. Present Jan van Saessegheem als raed.

Jan du Chelier III £.

SAB, stadsrekening 1486-87 f 185r , f 188v.

---

79 Door de breuk in het bestuur van de stad na de gevangenneming van Maximiliaan werd het boekjaar 1487/88 in twee verschillende registers opgesplitst. De *ervelijke* renten werden in allebei geregistreerd terwijl het duidelijk is dat de inkomsten op dezelfde inningperiode slaan.

37/ Half maart 1488. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van een standplaats in de kruideniershalle.⁸⁰

Van den crudeniers stallen

Van Jan du Chelier

SAB, stadsrekening 2 september 1487-28 februari 1488 f 16r.

Van den crudeniers stallen elc gheeft VI s.

Van Jan du Chelier VI s.

SAB, stadsrekening 1 maart- 1 september 1488 f 16r.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.87. (Zij splitsen de rekening niet op in twee delen.)

38/ 28 mei 1488. Jan du Chelier als aanvoerder van 8 krijgslieden bij een begeleidingsopdracht.

Noch ten voornoemde 28ten daghe van meye 88 belooft Janne Nutin tesorier vander orloghe te doen passerene in zijne rekeninghe de betalinghe die hij bij ordonnance vande vorseide college ten diversschen stonden ende diverschen personen gedaen hadde inder manieren hier naer verclaerst. Te wetene Jan le Sellier voor acht ghesellen die gheconvoiert hadden de ghecommiteerde van deser stede van Ghend toot Brugghe zestien scellinghen.

SAB, nr 165, civiele sententiën 1487-88 f 108r

39/ Juni, juli en augustus 1488. Jan du Chelier betaalt in de oorlogsbelasting.

Andren ont fanc ghedaen bij mij Jan Nutin ghecommitteert als vooren vanden penninghen gheordonnert ter oorloghe. Ende dit van alzo vele penninghen als de poorter ende eenighe inwonende vander vorseide stede elc bijzonde-

80 Door de opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk en de daarmee gepaard gaande vervanging van het stadsbestuur en de tesoriers, werd de rekening over het boekjaar 2 september 1487- 1 september 1488 in twee registers opgetekend. In het eerste register had de scribent al op voorhand de lijsten met stalhouders genoteerd, maar niemand heeft zijn standgeld betaald, wat logisch is vermits normaal slechts halfweg maart betaald wordt. In het tweede register worden de lijsten met standhouders identiek overgenomen uit het eerste register maar nu wel met de ontvangen bedragen.

re anderwaerf gheleent hebben, omme die te oorboorne inde affairen vander
voorseeide jeghenwoordiger oorloghe. Ende dit inde maenden van wedema-
ent, hoymaent ende oustmaent int jaer duust IIIIe achte ende tachtentich.

Jan du Celier V £.

SAB, nr. 17 oorlogsrekening Maximiliaan, f 18r.

Dezelfde belasting is ook opgenomen in: *SAB, stadsrekening
1 maart tot 1 september 1488 f 164v.*

**40/ Half maart 1489. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van
een standplaats in de kruideniershalle.**

Van den crudeniers stallen

Van Jehan du Chelier VI s.

SAB, stadsrekening 1488-89 f 16 r.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.87.

**41/ Jan du Chelier betaalt op 25 december 1489 *erfelike* rente voor een
huis in de Lange Rolweg.**

Ende eerst ontfant vander erfvelicker rente. In Sint Jans zestedeel

Inden langhen Rollewech

van Jan du Celier V £ nat.

SAB, stadsrekening 1 september 1490- 31 december 1490 f 1r-v.

**42/ Half maart 1490. Jan du Chelier betaalt de stad voor de huur van
een standplaats in de kruideniershalle.**

Vanden crudeniersstallen

Van Jan du Chelier VI s.

SAB, stadsrekening 1489-90 f 16r-v.

Martens en van Miegroet., art.cit. p.87.

43/ Oktober 1490. Jan du Chelier betaalt in het Carmerszestendeel de gedwongen lening door de stad opgelegd.

Es te wetene dat inde maendt van octobre anno duust CCCC vierhondert tnegentich naer dat biden ghonon die hemlieden doe droughen capitain ende gouverneurs metten neghen leden vander voors stede van Brugghe vertooght ghezijn hadde dat van noede was haestelic penninghen te vindene omme temployerne int fait vander oorloghe ende betalinghe vanden volke ende ruters van orloghe. So was doe gheconsenteirt biden wetene ende consente vanden ghe-meenen inzetene vande voirseide stede datmen innen ende ontfaen zoude up de poorters ende inzetene der zelve stede bij manieren van ommestellinghen zulke sommen van penninghen als men goedelicx zoude connen heffen ende ghecrighen ende datmen den zelve leeners gheven zoude te huerlieder verzekerthede brieven van hemlieden te rembourserne van huerlieder voorseide leeninghe.... Andren ontfaen ghedaen volghende den voirseide consente in scarmers zestedeel danof den ontfaen ghehadt heeft als daertoe ghecommitteert Jan Scoudharinc de Jonghe..
Van Jan du Celier III £.

SAB, stadsrekening 2 september 1490 – 31 december 1490 f 24r, f 43r-44r. Martens en van Miegroet., art.cit. p.87.

44/ Half maart 1492. Jan du Chelier heeft niet betaald voor zijn standplaats in de kruideniershalle.

Van de crudeniersstallen

Van Jan du Chelier niets.⁸¹

SAB, stadsrekening 1491-92 f 18r.

45/ Einde 1492 wordt de doodschuld voor Jan du Chelier voldaan bij de broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw.

Rekeninghe ende bewijs van alden ontfanghe ende huutghevene bij mij Clais Pagant als deken vande gilde...beghinnende 1/9/1492 en hendende 31/8/1493. Ontfaen van dootscult ende zielemissen ende lijcken.

81 De boekhouder heeft de namen van de eigenaars van een stal bij voorbaat opgetekend. Van de 49 eigenaars hebben er maar 10 het huurgeld betaald. Uit aantec-

Jan du Cellier 3s 10d

RAB, broederschap van O.-L.-V.-ter-Sneeuw, nr 1531, rekening 1492-93 f 271r

Martens M.: De opdrachtgevers van Hans Memlinc, in: De Vos D.: Essays Hans Memling, Brugge, 1994, p; 21 (noot 57).

46/ Half maart 1493. De erfgenamen van Jan du Chelier hebben de standplaats in de kruideniershalle niet betaald.

Van den crudeniers

Van Jan du Chelier aeldinghers neant.

SAB, stadsrekening 1492-93 f 10v-11r.

47/ 21 januari 1494. Jan du Chelier wordt als voogd van het kind van Jan vanden Busghe vervangen.

Dit naervolghende zijn alle de voochden bij Jacop Becke clercq van weezen inne ghescreven in carmers sestendeel beghonnen XXVI in septembre anno duust vierhondert drie ende neghentich.

Jan Selier verlaten van de voochdee van Joorkin tkindt van Jan vanden Busghe ex (naam niet ingevuld) uxor juris tutor Joris Boykin dobberer midts Mattheeux Denijs te voren voocht. Actum XX lauwe anno XCIII presentibus scepenen Ridtsaert en Dhondt f tscheer Jans

SAB, nr. 205 Wezerij voogdij 1485-1497 f 224r

48/ 11 maart 1521. Jan du Celier heeft in het huis De Pelicaen in de Academiestraat gewoond.

11/3/1521 ns. .... Een huus gheheeten den Pelicaen wijlen toebehoorende Jan du Celier in de Zouterstrate.

SAB, Wezengoederen Sint-Niklaas 6de boek f 233v.

---

keningen in de marge kan opgemaakt worden dat een aantal later toch betaald hebben, maar Jan du Chelier is daar niet bij.

49/ Jan du Celier bezit een huis in de Grote Heilige Geeststraat.
(Tussen 24/6/1485 en zijn dood).

Inde Groote Helich Gheestrate.

Vidua Stevin de Way johannes. III s. obool gr.

eadem johannes. V s. III d. gr.

Jan Sellier

Daneel vander Muelne

up een huus aldaer ande oostzijde vande strate.

*Archief OCMW, armendis Onze-Lieve-Vrouw, register 170,
renten, pachten en cheinsen f 35v.⁸²*

50/ Jan du Chelier is eigenaar van het huis De Parijse Halle in de Korte
Zilverstraat.

f 172r-v

Item betaelt Christiaen Quareyt calsiere van dat hij te cort ontfan heift van
een calsie bij hem ghemaect inde strate voor de Parissche halle streckende
vande Zilverstrate tot in Sint Amandstrate.

Eerst voor meester Cornelis Refins ghecalsiert 4 roeden te xx gr de roede comt
6s 8d betaelt....

Item voor de ParisscheHalle 5 roeden een quaert comt 8s 9d daer betaelt bij
Jan Sellier ter cause vanden voors. huuse 8s gr. Dus hier betaelt voor de stede
9gr. Comt al tsamen 46 roeden een quaert, commen in ghelde te 20 gr de
roede 3£ 17s 1d g daer up dat de vors Christiaen ontfan heift vanden ghe-
buers zo hier vooren ghescreven staet 2£ 7s gr . Dus hier betaelt vander stede
weghe 30s 1d gr.

---

82 Het register start op 1/2/1484 ns. en wordt jaarlijks aangepast als er zich wijzigingen hebben voorgedaan. Die aanpassingen lopen zeker tot 1503 en in sommige gevallen zelfs nog verder, dus zeker tot na het overlijden van Jan du Chelier. In februari 1484 is de weduwe van Stevin de Way eigenares van het huis. Zij heeft de rente betaald op het feest van de H. Johannes d.w.z. op 24 juni 1484. Jan du Chelier is nadien eigenaar geworden, maar er kan niet precies uitgemaakt worden over welke periode.